

FINANSDEPARTEMENTET
Postboks 8008 Dep.

0030 OSLO

Deres referanse
20/529-8

Vår referanse
20/02742-3

Dato
01.10.2020

Høringsuttalelse - forskrifter til lov 1. mars 2019 nr. 2 om register over reelle rettighetshavere

Datatilsynet viser til høringsbrev datert 17.06.2020 og medfølgende høringsnotat.

Under følger vår høringsuttalelse.

Kort om enkelte av høringsforslagene

Høringen gjelder forskrifter til lov 1. mars 2019 nr. 2 om register over reelle rettighetshavere. Loven er vedtatt, men har ikke trådt i kraft. Loven gjennomfører hvitvaskingsdirektiver fra EU.

I loven er blant annet følgende forhold regulert:

- Reelle rettighetshaveres navn, fødselsnummer eller D-nummer, statsborgerskap og bostedsland skal registreres. Videre skal grunnlaget for vurderingen av hvem som er reell rettighetshaver dokumenteres og registreres.
- Registreringspliktige skal lagre opplysninger og vurderinger om reelle rettighetshavere i ti år etter at de opphørte å være reelle rettighetshavere. Nærmere regler om lagring av opplysninger kan gis i forskrift.
- De registrerte opplysningene skal lagres i registeret i minst ti år etter at den registreringspliktige opphørte eller avsluttet sin virksomhet i riket.
- Enhver skal ha tilgang til de registrerte opplysningene med unntak av opplysninger om fødselsnummer og D-nummer. Nærmere regler om tilgang kan fastsettes i forskrift. Det kan også fastsettes unntak fra innsyn under ekstraordinære omstendigheter.

Slik vi leser høringsforslaget, tilfører forskriften utfyllende bestemmelser blant annet på disse områdene:

- Kriteriene for identifisering av reelle rettighetshavere er gjort objektive og ikke vurderingspregede.

- Det er åpnet for automatisert saksbehandling knyttet til selve innrapporteringen til og registreringen i registeret. Departementet angir at dette vanskelig kan sies å omfattes av reglene i personvernforordningen artikkel 22, idet rapporteringen/registreringen ikke i seg selv kan sies å ha rettsvirkning for, eller på annen måte i betydelig grad påvirker, den registrerte.
- Dersom en registrert ønsker opplysninger rettet, må vedkommende først henvende seg til den registreringspliktige (ikke registerfører). Først dersom den registreringspliktige ikke etterkommer anmodningen om retting, kan den registrerte henvende seg til registerfører. Registerfører kan også rette åpenbare feil som for eksempel skrivefeil.
- Opplysningene i registeret, inkludert fødselsnummer/D-nummer, skal være tilgjengelige for relevante offentlige myndigheter. Disse myndighetene er definert i forskriften (politiet, skattemyndighetene m.fl.). Andre offentlige myndigheter vil ha tilgang på lik linje med allmennheten; det vil si at de ikke vil ha tilgang til fødselsnummer/D-nummer. Registreringspliktige vil få fullstendig tilgang til alle opplysninger, ut fra hensynet til å kunne avdekke feilregistreringer.
- Registeret vil inneholde historiske opplysninger i ti år, selv om det ikke er uttrykkelige krav til dette i EUs hvitvaskingsdirektiv.
- Det kan gjøres unntak fra innsyn i særskilte enkelttilfeller. EUs direktiv gir imidlertid ikke rom for generelt å gjøre unntak for en gruppe, for eksempel mindreårige

Datatilsynets kommentarer

Departementet har vist til at kriteriene for identifisering av reelle rettighetshavere er gjort objektive og dermed forutsigbare. Dette i motsetning til i hvitvaskingsloven, hvor kriteriene er mer vurderings-/skjønnspregede.

Datatilsynet har ikke forutsetninger for å vurdere selve kriteriene for når plikten til registrering inntreffer. Generelt er imidlertid objektivitet og forutsigbarhet positivt fra et personvernståsted, ettersom det gjør det lettere for den registrerte å få oversikt over hvilke opplysninger om en selv som er registrert hvor.

Når det gjelder adgangen til automatisert saksbehandling, angir departementet at saksbehandlingen neppe omfattes av personvernforordningen artikkel 22 om automatiserte avgjørelser. Vi forstår vi det slik at forskriftsbestemmelsen dels er gitt av praktiske hensyn og dels for bedre å oppnå formålet om at de registreringspliktige skal ha oversikt over reelle rettighetshavere.

Datatilsynets støtter vurderingen av at selve registreringen i registeret ikke har selvstendige rettsvirkninger for den reelle rettighetshaveren, eller på annen måte påvirker rettighetshaveren i betydelig grad. Vi legger til grunn at eventuelle sanksjoner mot eller straffeforfølgelse av rettighetshaveren vil skje etter en selvstendig prosess som ikke bygger på automatiserte avgjørelser. Personvernforordningen artikkel 22 vil dermed ikke gjøre seg gjeldende.

Videre har Departementet foreslått å innskrenke den registrertes rett til å henvende seg direkte til registerfører for retting av opplysninger. Vi forstår hensikten med bestemmelsen slik at den knytter seg til formålet om at de registreringspliktige skal være ansvarlige for å ha korrekte opplysninger om de reelle rettighetshaverne. Vi vil for ordens skyld påpeke at departementet

må tilse at det er tilstrekkelig hjemmel i personvernforordningen artikkel 23 nr. 1 til å gjøre et slikt unntak.

Når det gjelder retten til innsyn i registeret, kan det diskuteres om allmennheten skal få tilgang til et register om fysiske personers eierskap og interesser. På den ene siden vil hensikten med registeret, som er forebygging av økonomisk kriminalitet og terrorfinansiering, veie tungt. På den annen side kan fullt, allment innsyn i enkeltpersoners eier- og interesseforhold være belastende for de registrerte. Det kan også sette disse personene i en sårbar situasjon med tanke på utpressing, utnyttelse m.v. Datatilsynet ser imidlertid at allmenn tilgjengeliggjøring på mange måter er en forutsetning for å oppnå formålet med registeret. For å oppnå formålet med registeret, er det også forståelig at det gis innsyn også i historiske opplysninger.

Departementet angir at EUs hvitvaskingsdirektiv ikke åpner for å gjøre generelle gruppeunntak fra retten til innsyn, for eksempel for mindreårige.

Datatilsynet vil peke på at mindreårige har et særskilt krav på vern etter personvern-regelverket.¹ Selv om det ikke er adgang til å gjøre unntak fra innsyn i forhold som gjelder mindreårige generelt, kan det likevel presiseres at det skal være veie tungt i den konkrete vurderingen at den reelle rettighetshaveren er mindreårig.

Praktiske opplysninger

Dersom dere har spørsmål eller ønsker utdypende kommentarer, kan dere ta kontakt med saksbehandler Susanne Lie (tlf. 22 39 69 57, e-post suli@datatilsynet.no).

Med vennlig hilsen

Bjørn Erik Thon
direktør

Susanne Lie
juridisk seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen håndskrevne signaturer

¹ Se fortalepunkt 38 til personvernforordningen.